הטמא והני נמי מינא דטמא הוא ואיכא דאמרי דסוסים וגמלים לא קא מיבעיא להו דלא שתו אינשי כי קמיבעיא להו דחמור דשתו אינשי ומעלו לירקונא מאי אמר להו רב ששת תניתוה היוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור והני נמי מטמא קאתי מיתיבי מפני מה אמרו דבש דבורים מותר מפני שמכניסות אותו לגופן א] ואין ממצות אותו מגופן הוא דאמר כר' יעקב דאמר ב] דובשא רחמנא שרייה דתניא ר' יעקב אומר [1] אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף זה אתה אוכל ואי אתה אוכל שרץ עוף טמא שרץ עוף טמא בהדיא כתיב אלא ג] שרץ עוף טמא אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ ואיזה זה [א]דבש דבורים יכול אף דבש הגזין ד] והצירעין אמרת לא ומה ראית לרבות ה] דבורים ולהוציא הגזין והצירעין מרבה אני דבש דבורים שאין לו שם לווי ומוציא אני דבש הגזין והצירעין שיש לו שם לווי כמאן אזלא הא א) דתניא ב] דבש הגזין והצירעין טהור ומותר [ב]באכילה ו] דלא כרבי יעקב טהור אלמא בעי מחשבה ז] תניא נמי הכי ג) דבש [ג]בכוורתו מטמא טומאת אוכלין ח] שלא במחשבה ט] חלי דיחמורתא סבור רבנן י] למימר ביעי נינהו ואסירן אמר רב ספרא [ד]זרעא דאילא הוא דאזיל בתר אילתא ואיידי דרחמה צר לא מזדקקא ואזיל בתר יחמורתא ונתרי אמר רב הונא [ה]עור הבא כנגד פניו של חמור מותר מ"ט פירשא בעלמא הוא א"ל רב חסדא תניא דמסייע לך ד) עור הבא כנגד פניו של אדם בין חי בין מת טהור מאי לאו בין הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו מתה לא בין הוא חי ואמו מתה בין הוא מת ואמו חיה והתניא בין הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו מתה ה) אי תניא תניא:

מתני' [ו]דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה [ח]וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאינו גידולו:

גמ' טעמא דחזיניה דבלע הא לא חזיניה דבלע אמרי אשרוצי אשריץ יא] ו) מנלן דתניא [ז]דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים אי הכי כי חזינא דבלע אמרי' האי איעכלא והאי אשרוצי אשריץ אמר רב ששת כגון שמצאו דרך יב] הריעי רב פפא אמר כגון שמצאו דרך בית הבליעה רב נחמן יג] אמר כגון שמצאו שלם רב אשי אמר רוב דגים במינן משריצין יד] וכמי שבלע לפנינו דמי: ת"ר דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים כל המוליד מניק וכל המטיל ביצים מלקט חוץ מעטלף שאף על פי שמטיל ביצים מניק

הדולפנין

ח) **מטמא.** הוי משמע מגופיה דטמא מן הטמא משמע מינו של טמא ט)(א) הן דדמו לחלב: **והני נמי.** מטמא קאתו שבתוך הטמא היו ואע"ג דלאו מגופיה מימנן אסירי: **שמכניסות אותן לגופן.** שאוכלין מפרחי האילן ומהן נעשה הדבש במעיהן: **ואין ממצים אותו.** טו] דובשנו מגופו וקשיא לרב ששת דהא הכא כיון דלאו מגופייהו מימצו שרי י): (ב) רב ששת אמר כל שהיה בתוך הטמא טז] דאמר כר' יעקב בטעמא דדבש לאו משום שמכניסות אותן לגופן הוא אלא דרחמנא שרייה בהדיא וגזירת הכתוב היא: **שרץ** יז] **העוף טמא.** הוולד כ) ממש בהדיא כתיב בו (ויקרא יא) את אלה תשקצו מן העוף: **אלא שרץ עוף טמא** יח] ל) **שאתה אין אוכל.** להכי דייקא ואי אתה דתיהדר ותידוק מיניה אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ שאינו ולד דוגמתו כגון דבש. ל"א אלא שרץ עוף טמא אי אתה אוכל יט] ומאידך קרא נסיב לה כ] מכל שרץ העוף וגו' מ): **הגזין והצירעין.** מין ארבה: **דבש דבורים.** דבש סתמא נ) (הוו) קרו ליה. דבש הגזין הכי הוא דמיקרו: **טהור.** מלקבל טומאת אוכלין דסתמיה לאו לאכילה עד שיחשב עליו: **טהור אלמא בעי מחשבה.** בניחותא: **דבש בכוורתו.** כא] והכתי לא חשיב עליה שהרי הוא בכוורתו. ודדבש דבורים איירי דאין כוורת אלא לדבורים: **חלי דיחמורתא.** כעין ביצי זכר כב] שהיחמורות מוציאות מרחמן: **ואסורין.** משום אבר מן החי שנעקרו מן הזכר ברחם: **דאזיל בתר איילתא.** להיזקק לה: **ונתרי.** שופך זרע הרבה ונקרש: **עור הבא כנגד** כג] **פני חמור.** כעין שליא שהחמור נולד בו: **טהור.** מלטמא כד] במגע ובמשא: **מאי לאו.** אפילו הולד והאם מתים אפ"ה העור אין מטמא אלמא כה] דאמר שליא לא מן הולד ולא מן האם אלא פירשא בעלמא היא: ה"ג **לא בין הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו חיה.** שמגוף האם הוא והרי היא חיה אבל לגבי אכילה כי שדית ליה בתר אם נמי אסור: **מתני' שבלע.** משמע דידעי ודאי שבלעו: **לפי שאינו גידוליו.** אלא כשהוא חי בלעו אבל גידוליו שרי שהיוצא מן הטהור טהור: **גמ' אשרוצי אשריץ.** דג טהור זה שנמצא בתוך הטמא נשרץ בגופו ועוברו הוא ואסור: **דג טמא משריץ.** בגופו עוברו כשאר בהמה וחיה: **דג טהור מטיל ביצים.** ויושב עליהן ומחממן עד שיוצאים מן הקליפה כעופות: **אי הכי.** דדג טמא משריץ האי דבלע איעכל והוי ריעי וזה שנמצא בתוכו אשרוצי אשריציה ועוברו הוא וליתסר: **דרך בית הריעי.** ואי עוברו הוא בבית הרחם מיבעי ליה כו] לאישתכוחי: **שמצאו שלם.** שנגמרה כל צורתו וגדול הוא ואי עוברו כז] לא הוי משתהי ברחם כולי האי: **רב אשי אמר.** מתני' לאו כדחזיניה דבלע אלא שנמצא בתוכו והאי דקתני שבלע כיון דרוב דגים במינן משריצים וזה השריץ מין אחר כמו שבלע בפנינו דמי: **כל המוליד.** שיולד עובר ממש: **מניק.** שיש לו דדים וכל המטיל ביצים אין לו דדים כח] ומלקט פירורים ומפרנס בניו: **עטלף.** קלב"א שורי"ץ דומה לעכבר ויש לו כנפים:

ה"ג

הדולפנין

תניתוה היוצא מן הטמא טמא. הא יט]ס) דמשמע לסימן נקטיה לא קשה מידי כדפרישי' לעיל (דף ו. ד"ה למה): **הגזין וצרעין.** גרסינן ולא גרסינן חגבים ל] שזה עוף כמו גזי דכלתא דנדה לא] (דף יז.) לפי' ר"ת: **עור הבא נגד פניו של חמור.** פי' לב]ע) כדלעיל:

מאי לאו בין הוא לג] **ואמו מתה.** פי' אלמא לא הוי העור לא מן הולד ולא מן האם אלא לד] הזרע שנתקרש: **לא בין הוא חי ואמו מתה בין הוא מת ואמו חיה.** שהעור בא לה] בין שניהם מן האם ומן הולד ולפיכך טהור עד שימותו שניהם ובקונטרס לו] פירש כך בין הוא ואמו חיה בין הוא מת ואמו חיה פ) [אבל לז] אמו חיה לעולם בעינן וכמו שפיר' נראה דמדנקט רב חסדא בין הוא מת ואמו מתה משמע דאין לו סייעתא אלא מהא דמטהרינן בשניהם מתים לח] אבל אם האחד חי אין כאן סייעתא: **דג טהור שבלע דג טמא אסור באכילה.** תימה לט] במסכת אהלות (פי"א מ"ז) צ) תנו כלב שאכל בשר המת כמה תשהה במעיו שלשה ימים מעת לעת ובעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף אלמא חשיב עכול והכא נמי ליסתרי ולא מסתבר לחלק בין בשר המת לשאר דברים דשלשה ימים דכלב משמע בכל דבר דמדמייתי עלה במסכת שבת פרק השואל (דף קנה:) יודע הקב"ה בכלב שמזונותיו מועטות לפיכך משהה אכילתו במעיו שלשה ימים ויש לחלק בין איסור לטומאה ויש רוצים להתיר מתוך מ] משנה זו חטה שנמצאת בפסח במעי תרנגולת ולפי מה שחלקתי בין איסור לטומאה אין זה ראיה עוד מא] פירש ר"ת דשמא יש להחמיר כר' יהודה בן בתירה דבעי מעת לעת ק) ואם באנו לומר דאין חילוק בין איסור לטומאה צ"ל מב]ר) דשמעתא אתיא בלא שהה כדי עיכול וא"ת אי לא שהה כדי עיכול היכי פריך בגמ' כי חזינא דבלע נימא האי איעכל והאי אשרוצי אשריץ י"ל מג] פעמים ממהר להתעכל קודם ולא הוי ככלב לעולם מד] ג' ימים:

רוב דגים במינם משריצים. מה] הלכתא כרב אשי דהוא בתרא ויש להתיר אותן דגים שקורין מו]ש) מרכ"ש הנמצא תוך דג בליינ"א ואע"ג דלא חזינן דבלע ואין להקשות ממתני' דשריא דג טמא שבלע דג טהור לרב ששת דאסר מי רגלים של חמור דאפי' ללישנא בתרא דרב ששת דאסר אף של סוסים וגמל לא דמי חדא דמתני' לא איירי אלא נמצא מז] תוכו דג טהור ואפילו יצא הכא פשיטא דדגים עייל דגים נפיק ת) אבל מים שהבהמה שותה לחלוחית הגוף מתערב עמהם ובת"כ מח] תני גבי דגים תאכלו לרבות הטהור שבמעי טמא יכול אף הטמא שבמעי טהור ת"ל אותם מה ראית לומר בבהמה שבמעי טמא טמא ושבמעי טהור טהור מט]א) (מטמא שבמעי הטהור טהור) ובדגים אינו כן לפי שאין גדוליו ב) ואין ראיה משם לאסור דג טמא שבלע דג טהור אחר שיצא משום דנקט שבמעי הטמא דלאו דוקא נ] אלא משום טמא שבמעי ג) טהור דדילמא ההיא דשרינן ביצא לחוץ משום דחשיב עיכול:

דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים. בע"ז פרק אין מעמידין (דף מ.) מפרש תרוייהו מטילי ביצים ניהו זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים:

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ג טוש"ע י"ד סימן פא סעיף ח:

כז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

כח ג מיי' פ"א מהלכות טומאת אוכלין הל' יח:

כט ד (מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות) טוש"ע י"ד סימן פא ס"ג:

ל ה מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה כ ועיין בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעיף ד:

לא ו מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הל' יב:

לב ז מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה ה טוש"ע י"ד סי' פג סעיף ט:

לג ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

תורה אור השלם

1. אַךְ אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל אַרְבַּע אֲשֶׁר לוֹ כְרָעַיִם מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנַתֵּר בָּהֵן עַל הָאָרֶץ: ויקרא יא כא

לעזי רש"י

קלב"א שורי"ץ. עטלף.

מוסף רש"י

דג טמא משריץ. דג עצמו במעי אמו (ע"ז מ.).

שיטה מקובצת

א] ואינן ממצות: ב] דאמר דהני רחמנא ותיבת דובשא נמחק: ג] אלא. ס"א מהאי קרא דכתיב וזה אשר לא תאכלו וגו' שרץ: ד] הגזין. מפורש בתוספתא בפ"ק מפני שהוא ריר: ה] לרבות דבש דבורים ולהוציא דבש הגזין: ו] באכילה כמאן דלא: ז] מחשבה מכלל דדבש דבורים לא בעי מחשבה תניא: ח] אוכלין. גליון וא"ת והלא במס' מכשירין חשיב ליה בהדי משקין וי"ל דהכא מיירי בעודו עם השעוה והתם כשהופרש ממנו: ט] במחשבה הני חלי. עיין בערוך ערך חלי: י] רבנן קמיה דרב ספרא למימר ביעי כו' אמר להו רב ספרא: יא] תיבת מנלן נמחק: יב] דרך בית הרעי: יג] נחמן בר יצחק אמר: יד] משריצין. ס"א במינן משריצין אי הכי מאי איריא כדחזינא דבלע אפילו לא חזינא נמי ה"נ קאמר כיון דרוב דגים במינן משריצין כמי שבלע בפנינו: טו] ואין ממצים אותו מגופו. ס"א מבשרו וקשיא: טז] הטמא טמא: יז] שרץ עוף טמא: יח] טמא נמי אתה אוכל: יט] אוכל ומאידך תנא וכו' ולי נראה דאם כן לשון הברייתא ליתא ולשון ראשון עיקר. תוספות חיצוניות: כ] לה וזה אשר לא תאכלו מהם הנשר וכו' וכל שרץ העוף: כא] דאכתי לא: כב] זכר שהחמורה מוציאה מרחמה הס"ד: כג] כנגד פנים של החמור: כד] מלטמא באהל ובמגע ובמשא: כה] אלמא דאינו לא מן הולד: כו] ליה לאישכוחי הס"ד: כז] עוברו הוא לא: כח] דדים אלא מלקט ור"י פי' מלקט מאכל כדאמרינן במס' שבת מהלקטין לתרנגולים. תוס' חיצוניות: כט] הא דאמרינן לעיל לסימן: ל] חגבין שזהו חגבין וגזין הוא שם עוף: לא] דנדה בפ' כל היד לפי' ר"ת וה"א הוא של שמוש וגזין: לב] פי' שליא הס"ד: לג] הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו: לד] אלא מן הזרע שנתקרש ודחי: לה] בא מן שניהם: לו] ובקונט' גריס בין הוא חי ואמו: לז] דאמו חיה: לח] מתים דנמצא דהוי כפרש בעלמא אבל: לט] תימה דבמסכת אהלות תנן גבי כלב שאכל: מ] מתוך האי משנה חטה: מא] עוד אמר ר"ת: מב] צ"ל דהכא מיירי בלא שהה: מג] י"ל דפעמים ממהר: מד] דלעולם בג' ימים: מה] נראה דהלכתא כרב אשי: מו] שקורין הארנש הנמצאות תוך דג טמא גדול שקורין: מז] נמצא בתוכו של דג טמא ואפילו יצא נמי לא דמי דדג עייל דג נפיק אבל: מח] ובת"כ תניא גבי: מט] טהור הטמא שבמעי הטהור טהור ובדגים אינו כן לפי שאין גדוליו ואין לאסור משום דג טמא: נ] דוקא נקטיה אלא משום כו' טהור נקטיה דהא שרינן ביציאתו לחוץ משום:

מסורת הש"ס

א) מכשירין פ"ו מ"ד, ב) [במשנה דמכשירין איתא דבש הצירעין ולא נזכר הגזין], ג) ב"ב פ:, ד) תוספתא נדה פ"ד ה"ד, ה) [שבת קטו: וש"נ], ו) [תיבת מנלן מסולק הב"ח והרש"ל ליתא], ז) [ע"ז מ.], ח) שייך לע"א, ט) של טמא הס"ד ואח"כ ד"ה והני נמי מינא דטמא הן שבתוך הטמא הוי ודמו לחלב ואע"ג דלאו נ"ק, י) מימצו ושרי ורב ששת אמר כל שהיה בתוך הטמא הס"ד והד"א ואח"כ ד"ה הוא דאמר כר"י דטעמא כו' כצ"ל נ"ק, כ) משמע הולד נ"ק, ל) שאי אתה אוכל להכי דייקא נ"ק, מ) [ההולך על ארבע שקץ הוא לכם], נ) נ"ק מ"ז, ס) נ"א דמשמע לעיל דלסימן נקטיה לא קשה מידי ופירשתי לעיל נ"ק, ע) נ"ל שליא, פ) נ"ק, צ) נ"ל תנן, ק) [ועי' תוס' מנחות סט. ד"ה דבלען], ר) נ"ל דשמעתין איתא נ"ק, ש) הירינג"ש נ"ק, ת) עיין נ"ק, א) נ"ק מ"ז, ב) [ואין לאסור משום דג טמא כצ"ל], ג) טהור נקטיה דהא שרינן כו' משום דחשיב עיכול וחשיב כעפרא הס"ד,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מטמא וכו' של טמא והני נמי מינא דטמא הן דדמו לחלב: (ב) ד"ה שמכניסות וכו' שרי הס"ד ואח"כ מ"ה הוא רב ששת דאמר וכו' הטמא טמא דאמר:

רבינו גרשום

הטמא. קאמר כלומר הני דנפקי דהוו מין טמא דעכירי כמין חלב טמאין: ואיכא דאמרי דסוסים וגמלים לא קא מיבעיא להו דלא שתו להו אינשי. לשום רפואה ולא כלום הוי ולא אסיר דלא חשיבי למידי: כי קא מבעי' דחמור וכו' והני נמי מי רגלים של חמור מטמא קא אתו ואסירי. להאי לישנא בתרא בין עכירי בין לא עכירי אסירי: שמכניסות אותו לגופן. שיונקין אותו מעשבי ההרים: ואין ממצות אותן מגופן. כשמוציאין אותן אלא כי היכי דעל הכי נפיק וקשיא לתרוייהו לישני ללישנא בתרא קשיא דהאי דבש דמטמא נפיק ושרי. וללישנא קמא קשיא דאילו התם קאמר כי עכירי אע"ג דלאו מגופיה ממיצי אסירי והכא בדבש כיון דאין ממצות אותו מגופן שרי ורב ששת אמר לך בדבש שאני דאע"ג דמפיק ליה מגופיה שרי דהוא דאמר כר' יעקב דאמר דובשא כו': שרץ עוף טמא בהדיא כתיב איסוריה אלא מאידך קרא מפיק ליה דכתיב את זה לא תאכלו שרץ עוף טמא אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ מוציא מגופו: הגזין. מין ארבה: שאין לו שם לווי. תולה שמו על שם שרץ האסור אלא דבש סתמא איקרי כדכתיב ביערת הדבש. מדאמרינן טהור אלמא בעי מחשבה דשאר דבש מטמא טומאת אוכלין אפי' שלא במחשבה והאי לא מטמא אי לא חישב עליו. א) הני חלי דיחמורתא שנמצאין ברעי שלה כעין ביצים סבור רבנן קמיה דרב ספרא למימר ביצי נינהו ואסירי באכילה דהוו כאבר מן החי דלא התירה [תורה] שום ביצים אלא דעוף [אבל אלו דומין] כביצים של בהמה שפורשין ממנה בחייה: אמר להו רב ספרא לאו ביצים נינהו אלא זרעא דאיילא הוא דאזיל בתר אילתא למיזקיק לה ולא מקבלא ליה אילתא משום דרחמה צר וכיון דחזיא דלא מקבלא ליה ב) אזיל בתר שדומה לאיילא יחמורתא ועד שהוא הולך אחריה סובל בגופו שכבת זרעו ומתבשל בגופו הרבה וכשבא על היחמורה אגב דנתקרש הזרע הרבה אינו נבלע בגופה ומוציאתו לחוץ עם הריעי שלה ואותו זרע כיון שנתבשל נראה כעין ביצים ואינן ביצים ושרו דלאו כאבר מן החי נינהו: עור הבא כנגד פניו של חמור מותרין באכילה שכשנולד החמור יש לו עור דק על פניו כעין שליא ולאו שליא הוא ואינו דבוק נמי לפניו אלא כך הוא בריה בפני עצמו ופירשא בעלמא הוא: תניא דמסייעא לך. דפירשא בעלמא הוא: עור הבא כנגד פניו של אדם. דהכי נמי יש לאדם עור דק על פניו כשנולד ואותו עור אינו לא מן האם ולא מן הולד וטהור הוא משום טומאת מת: לא בין הוא חי ואמו מתה. דשדינן ליה בתר חי הא לאו הכי מטמא: והתניא בין הוא מת ואמו מתה טהור אי תניא תניא: טעמא דחזיניה לדג טמא דבלע דג טהור. משום הכי מותר באכילה הא לא חזיניה דבלע אמרינן אשרוצי אשריץ כלומר דהא דג טמא איעבר להאי דג טהור במעיו: דתניא דג טמא משריץ. מתעבר ומוליד וולדותיו: דג טהור מטיל ביצים ומחממן עד שיש בהן צורה ובוקען ויוצאין: האיך דבלע איעכלא במעיו והאי דנמצא במיעיו אשרוצי אשרוציה וליתסר: כגון שמצאו. להאי דג טהור דרך בית הרעי דטמא דאם איתא דאשרצי לא משתכח בבית הרעי אלא בשילייתו. או שמצא בבית הבליעה שאין דרכו של וולד להיות שם. או שמצאו שלם דאם איתא דהוי דולד לא הוה שלם גמור אלא ודאי בלעו: רב אשי אמר כיון דרוב דגים טמאין במינן משריצין מולידין ולא מין אחר והאי כיון דטהור הוא שנמצא בבטנו כמי שבלע בפנינו דוודאי דג טמא אינו משריץ אלא מינו: כל המוליד מניק ולדותיו וכל המטיל ביצים מלקט ביצים ויושב עליהן ומחממן ובכך פרה ורבה. ואיכא דאמר מלקט שאינו מניק אלא מלקט המאכל בפיו וזרקו לפני ולדותיו ובכך מפרנסן:

א) עי' ערוך השלם ערך חלי ג'. ב) בערוך הגי' אזיל בתר יחמורתא שדומה לאילתא.